

מי שהיה פרק תשיעי פסחים

צה.

עין משפט נר מצוה

ג' א מ"י פ"י מהלכות
ק"פ הלכה טו:
ד ב מ"י פ"ג מהלכות
ק"פ הלכה ז:
הו ג ד מ"י פ"י מהל'
ק"פ הלכה טו:

רבינו הגנאל (המשך)
לקיומיה כי האי גונא,
ודחי לא תעשה. הלכך
לא אתא ועצם לא תשברו
בו אלא למעוטי מצוה
שלא על גופו. ותיפוק
ליהן יאחי סברא מיעוטי
אותו. הווא בא ללמד
דוקא רביס, מכאן שאין
שוחטין את הפסח על
יגידו מבעי ליה, דוקא
יעשר רביס אבל יחיד לא,
מכאן שאין שוחטין את
הפסח על היחיד. ת"י
בכל חקת הפסח יעשו
אותו יכול כשם שהראשון
ע"י פ"י מצאנו דפסח שני
שכתובו בין הערבים יעשו
אותו זהו כלל. פרט על
מצות ומורוים יאכלוהו,
ועוד כתיב כי ישיארו
ממנו עד בקר, וכתיב עוד
ועצם לא ישברו בו, חזר
ובכל כלל חקת הפסח
יעשו אותו, ונמצא כלל
(כ"ו) [ג] פ"טס"ג וכלל, וזנו
ודרשים בכל אחד ואחד
כלל ופרט וכלל יא אתא
דן אלא כעין הפרט. הלכך
בין הערבים יעשו אותו
כלל. על מצות ומורוים
יאכלוהו פרט, ככל חקת
הפסח יעשו אותו חזר
וכלל. עכשיו באין לדון
כעין הפרט, מה הפרט
מפורש על מצות יאכלוהו
דהיא עשה גרידתא, אף
אני ארבה דחייב לאכלו
צלי דהוא עשה גרידתא,
וממט השבת שאור
דאע"ג דהוא עשה גרידתא
אינו על גופו. ומכלליה
לא ישארו דהוא לא
שניתק לעשה, שנאמר
והנותר ממנו עד בקר באש
תשרופו, ויבה לא תוציא
מן הבית מן הבשר חוצה
שהוא כעין הפרט, שזה
נפסל בנותרו והוה נפסל
ביוצא, וממט לא יראה
לך שאור דדמי ליה, דהא
לא שאין בו מעשה אין
לוקחין עליו וזה לאו שאין
בו מעשה. ואע"ג דדמי
ליה ממט ליה דהאי
לך יראה לך שאור לית
ליה בגופיה דפסח מכלליה
דעצם לא תשברו בו, דהוא
לאו שחייבין בו מלקות,
ירבה לא תאכלו ממנו נא
דהוא לאו שחייבין מלקות
כיוצא בו בגופיה דפסח,
וממט לא תתחט על חמץ
דאע"ג דהוא לאו שחייבין
עליו מלקות, ליתיה
כעין הפרט דהא ליתיה
בחובתו בגופיה דפסח.
ובנהו כולוהו כללי ופרטי
דרדשינן אמרינן ואפוך
אנא. ותיפוק יא סתברא
הני מצוה דבגופיה והני
ליהנהו בגופיה כדפרשינן
לזו כלל דהוא ודא.
לישקת אחריתא ת"י ככל
חקת הפסח יעשו אותו,
יכול כשם שהראשון כ"י
אמרי בכלליה דתיבת כלל
חקת הפסח מאי מרבה
מצוה שבגופו והיא צלייתו
באש, כפיטו ממטע
השבת שאור. בכלליה
דלא ישארו ממנו קא
מריב לא תוציא מן הבית
מן הבשר חוצה דדמי ליה,
דהאי מיפסל בנותר והאי

מה בין ראשון לשני. בתוספ' (פרק ח) קמני נמי הראשון
נשחט בג' ימות ואין השני נשחט בג' ימות והכא תנא
ושייר דשייר נמי זיקור ד' ימים דליתיה זשני כדלמנר בגמ' (דף נז).
ובתוספתא דלא קמני זיקור דלא קחשיב אלא הכך שנהגין בפסח
לזדו^א וזיקור נוהג נמי בתמיד:

ואיסי בן יהודה עצם לא ישברו
בו מאי עביד ליה. תימה
לאיסי לא ישארו ממנו עד בקר
מאי עביד ליה דהא לדידי לא כריך
למעוטי זל יראה דמאזמו מפיק
מזוה שלא על גופו:

מביעי ליה שאין שוחטין את
הפסח על היחיד. קשה
לרש"י דלמפיק וליה מכלל חקת
הפסח הראשון נפקא לן דנפיק
האשה (לעיל דף טז). דאין שוחטין
אותו על היחיד מלא מוכל לזכות את
הפסח בנותר וי"ל דלית ליה ההיא
דרשה ובפסח ראשון נפקא ליה
משום דלא גרע ומפסח שני:

בבב"ר דמצות ומורוים מאי
קמריב צ"י אש. משמע
משום מצות ומורוים דקאי כללא
עליה מרבינן זלי אש ותימה כיון
דפרט וכלל הוא זלא מצות ומורוים
מרבינן זלי אש וכל מיילי אפילו
השבת שאור ומפרטי ממעטי מכל
חד וחד חדא מילתא כדלמנר זרש
מרוזה (ז"ק דף טז): דמסיק על זל
דנר פשע כלל ריבויא וכל הני
פרטי למה לי חד למעוטי עבדים
כו' ויש לומר דודאי זלא מצות
ומורוים יענינן זלי אש וכללא
ומצות ומורוים לא אתא אלא למעוטי
השבת שאור ולא נקט האי לישנא
בכלליה דמצות ומורוים מאי קמריב
זלי אש אלא משום דשני למיפיק
ואיפוך אנא: **לא תוציא מן הבית.**
פ"י זקונטי' דלאו הנימק לעשה הוא
דכתיב זצית אחד יאכל לא תוציא
משמע לא תוציא לאוכלו זצית אחר
אלא זצית אחד יאכל בעמוד והחזר
קאי אש תוציא וקשה לר"י היכי
תשנינן ליה לאו הנימק לעשה והא
לאו שקדמו עשה הוא ולא תשני
לאו הנימק לעשה כדלמרינן זפרק
זתרא דמכות (דף טו):

בפרטיה קא ממעיט בל
ריאה. כאן משמע
כמו שפירש ר"י זכל עשה (לעיל
טו): דלא יראה הוי ניתק לעשה:
פסח

שניתק לעשה) איפוך אנא מצוה דגופיה עדיף בכלליה דעצם לא ישברו בו
מאי

אחר טמא חזירו להנמותו עמו מהדרינן כגון לטמא אחד זשךר ואידי דכתיב יעשו כתיב אותו דאע"ג דכתיב זרישא יעשו אותו אי לא
כתביה זימנא אחרימי הוה אמינא אורחיה דקרא הוה: ס"ל על מצוה ומורוים וגו'. והדר כתיב כללא עליה לרביי דומיא דקדיה וכל מיילי
לא אמרינן דנירבי דא"כ כל הני פרטי למה לי ופרטא ממעט דכוותיה דמפרש לקמן דכללא דכל חוקת הפסח מהדרינן אכולהו פרטא
לרביי זכל פרטא דומיא דקדיה ולמעוטי מפרטי' נמי דומיא דקדיה ומחד פרטיה ממעטין זל יראה וזל ימנא לקמן זברייתא רמזי מרמז
דכוותיה זלי אש שהוא מ"ע ופרט נמי ממעט דכוותיה השבת שאור: ל"א מנין. שירצה הכלל וכן הפרט ימעט ל"א ת"ל לא ישארו
ממנו עד בקר זכתיב כללא לאהדורי עליה לרביי דכתיב לאו הנימק לעשה ולמעט זפרטיה לא יראה ולא ימנא דלאו שניתק לעשה
נינהו דמפרש זמסקנא: ואין לי אלא כו' ל"א גמורה מנין. שירצה [הכלל] ויעטע פרט ת"ל לא ישברו וכתב כללא לאהדורי עליה לרביי דכוותיה
זכללא ולמעוטי דכוותיה זפרטא דלקמן: זפרטיה מאי קא ממעט. דכל פרטא משמע מיעוטא דכוותיה דהכי משמע האי ולא מידי
אחריתא השבת שאור דהיא נמי כמנות עשה: ל"א דמותי לאו הנימק לעשה הוא דכתיב גזי ראשון [שמות יג] והנותר ממנו וגו': לא תוציא.
לאו הנימק לעשה הוא דכתיב [שם] זצית אחד יאכל לא תוציא וגו' ומשמע לא תוציא לאוכלו אלא זצית אחד יאכל זעמוד והחזר קאי אש
והוציא ולית ליה להאי תנא הא דתני זכידא זולין (לעיל פ"ה). האוכלו זה ה' זצ"ל דזבשר זשדה טרפה (שמות כג) אלא מותר להחזירו ולאכולו:
ולא יראה. ואם נראה שזשיתוהו לעולם הוה זעמוד והשבת כל ימות המועד: זכלליה דעלם לא ישברו זו. דמרבי לא תוציא גמורי:

מאי
מיפסל ביוצא, בפרטיה ממעט לא יראה ולא ימנא דדמי ליה, דלא ישארו ממנו לא שניתק לעשה, לא יראה ולא ימנא נמי לא לקי דהוה ליה לאו שאין בו מעשה. בכלליה וקאי לא תשברו בו

מתנין: (א) גמ' כלל חוקת הפסח וגו'. זפסח שני כתיב: אופו.
משמע גופו: זמצוה שבגופו הפסח מרבי. לא ריבה את השני
לדין ראשון אלא זמנות שבגופו כגון
השבת שאור: מזוה ששל גופו
מנין. כגון מזוה ומרור שהן זכריס
אחרים זבאין חוצה לו: יכול אף
מזוה שלא על גופו. כגון השבת
שאור ולקמיה פריך מנא תימי
והאמרנו אותו משמע מזוה שבגופו:
מה שזיתם העלם מיוחדת. לקמן
ליף לה זפרט וכלל דפרטי כתיב
זרישא והדר כלל על מצות ומורוים
יאכלוהו וכן לא ישארו ממנו עד
זקר ועלם לא ישברו זו פרטי ככל
חוקת הפסח יעשו אותו כלל ולקמיה
מפרש לה: איסי זן יהודה אומר.
אינו כריך לא ישברו לך אלא ללימוד
אחר דלקמן אותו מזוה שבגופו
משמע: הא אמרנו אותו מצוה
שבגופו גרסי: ה"ק פסחא. דכתיב
מצות ומורוים ואימריב מזוה שאינה
גופו אלמנא אותו לאו דוקא: והוה
ליה פרט וכלל דפרטי כתיב זרישא:
ואימנא נעשה כלל מוסף על הפרט.
ואימריב כל מיילי אפילו השבת
שאור שאינה על גופו: קמ"ל
ועלם לא ישברו לך דתרוש כלל
מוסף וליה הפרט לרביי כל מיילי
אפי' השבת שאור דאש דאש כן כל
הני פרטי למה לי אלא להכי כתיבניהו
לכולהו למידרש תוספתא דכללא
אכל חד וחד ומריב דומיא דפרטי
ותו לא וכולהו פרטי הוו דגופו
ודעל גופו והיינו דקאמר תנא
דפרטי ועלם לא ישברו ממעט מצות
שלא על גופו כגון לא תשחט על
חמץ דלקמן' ולקמן זברייתא מפרטי
מאי מרבי כללא דכל חד וחד ומאי
ממעט פרטא: מאי עביד ליה.
ממעט חוקת הפסח נפקא ליה דהא
לדידיה אותו דוקא וממעט שלא על
גופו וממילא מתרבי שזיתם עלם
דהא מצוה שבגופו היא. ומתיהא לי
אמאי לא זעבי נמי לא ישארו לאיסי
מאי עביד ליה דהא מצוה שבגופו
היא: מינעי ליה אחד עלם כו'.
דהכי דרשינן זכידא זולין (לעיל דף פה).
כשהוה אומר ועלם לא ישברו זפסח
שני שאין ת"ל הוי א' עלם כו':
ורכנן. דלמריב אותו לאו דוקא למאי
איכתב: שאין שוחטין. פסח שני
על היחיד שנחמה לו להכי כתיב יעשו
לשון רבים דכמה דאפשר לאהדורי

מרתנ' מה והמץ יש לו זצית. זגמ' יליף לה לטעמא דכולה
מתנין: (א) גמ' כלל חוקת הפסח וגו'. זפסח שני כתיב: אופו.
משמע גופו: זמצוה שבגופו הפסח מרבי. לא ריבה את השני
לדין ראשון אלא זמנות שבגופו כגון
השבת שאור: מזוה ששל גופו
מנין. כגון מזוה ומרור שהן זכריס
אחרים זבאין חוצה לו: יכול אף
מזוה שלא על גופו. כגון השבת
שאור ולקמיה פריך מנא תימי
והאמרנו אותו משמע מזוה שבגופו:
מה שזיתם העלם מיוחדת. לקמן
ליף לה זפרט וכלל דפרטי כתיב
זרישא והדר כלל על מצות ומורוים
יאכלוהו וכן לא ישארו ממנו עד
זקר ועלם לא ישברו זו פרטי ככל
חוקת הפסח יעשו אותו כלל ולקמיה
מפרש לה: איסי זן יהודה אומר.
אינו כריך לא ישברו לך אלא ללימוד
אחר דלקמן אותו מזוה שבגופו
משמע: הא אמרנו אותו מצוה
שבגופו גרסי: ה"ק פסחא. דכתיב
מצות ומורוים ואימריב מזוה שאינה
גופו אלמנא אותו לאו דוקא: והוה
ליה פרט וכלל דפרטי כתיב זרישא:
ואימנא נעשה כלל מוסף על הפרט.
ואימריב כל מיילי אפילו השבת
שאור שאינה על גופו: קמ"ל
ועלם לא ישברו לך דתרוש כלל
מוסף וליה הפרט לרביי כל מיילי
אפי' השבת שאור דאש דאש כן כל
הני פרטי למה לי אלא להכי כתיבניהו
לכולהו למידרש תוספתא דכללא
אכל חד וחד ומריב דומיא דפרטי
ותו לא וכולהו פרטי הוו דגופו
ודעל גופו והיינו דקאמר תנא
דפרטי ועלם לא ישברו ממעט מצות
שלא על גופו כגון לא תשחט על
חמץ דלקמן' ולקמן זברייתא מפרטי
מאי מרבי כללא דכל חד וחד ומאי
ממעט פרטא: מאי עביד ליה.
ממעט חוקת הפסח נפקא ליה דהא
לדידיה אותו דוקא וממעט שלא על
גופו וממילא מתרבי שזיתם עלם
דהא מצוה שבגופו היא. ומתיהא לי
אמאי לא זעבי נמי לא ישארו לאיסי
מאי עביד ליה דהא מצוה שבגופו
היא: מינעי ליה אחד עלם כו'.
דהכי דרשינן זכידא זולין (לעיל דף פה).
כשהוה אומר ועלם לא ישברו זפסח
שני שאין ת"ל הוי א' עלם כו':
ורכנן. דלמריב אותו לאו דוקא למאי
איכתב: שאין שוחטין. פסח שני
על היחיד שנחמה לו להכי כתיב יעשו
לשון רבים דכמה דאפשר לאהדורי

תורה אור השלם
1. לא ישארו ממנו עד בקר ועצם לא ישברו בו
בכל חקת הפסח יעשו
אותו.
2. בחדש השני בארבעה
עשר יום בין הערבים
יעשו אותו על מצות
ומורוים יאכלוהו.
3. בבית אחד יאכל כל
הוציא מן הבית מן
הבשר חוצה ועצם לא
תשברו בו: שמות יב מו

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה מה
וכי דכולה ממעטין
הפ"ד ואיסי ז"ל ד"ה
צלי דאתרבי מכלליה
דמצות ומורוים הסי':

מוסף רש"י
אחד עצם שיש בו
מורה ולא אמרינן עליו
עשה דואכלו לא תשבר
ודקה את לא תעשה
דשזירה (לעיל פה).

מוסף תוספות
א. ולא בשאר קרבנות.
תוס' שאנך.

רבינו הגנאל
מתנ' מה בין הראשון
לשני הראשון אסור בכל
יראה ובל ימצא והשני
חמץ ומצה עמו בבית.
ת"י ככל חקת הפסח
יעשו אותו במצוה שבגופו
כגון צלייתו. מצוה שלא על
גופו ואינה בגופו עצמו
מנין. ת"ל על מצות
ומורוים יאכלוהו. יכול
אף מצוה שנוהגת בפסח
ואינה לא בגופו ולא
על גופו של פסח כגון
השבת שאור. ת"ל וכן
השבת שאור, ת"ל וכן
השבת שאור, ת"ל וכן
עצם כו'. ואקשינן אמאי
זריך קרא למעוטי (מצוה
[מצוה] שלא על גופו
כגון השבת שאור, והא
כתיב ככל חקת הפסח
יעשו אותו, ואוקימנא
במצוה שבגופו הכתוב
במדבר כגון צלייתו, מכלל
במצוה אחרת אינה
נוהגת בו. ושנינו היה
קאמר השתא דאתא על
דכוותיה השבת יאכלוהו
ומוריב אחרת יאכלוהו
זצית מזה אפי' מצוה שלא
גופו, אלמנא האי דפרטא
בכל חקת הפסח במצוה
שבגופו לאו דוקא הוא,
הואיל ואפקה קרא אימא
אפי' מצוה שלא על גופו
תהא נוהגת בו, קמ"ל
ועצם לא תשברו בו מצוה
ששל גופו אין מצוה שלא
על גופו כגון השבת
שאור וחמץ ויוצא בהן
לא. ואיסי בן יהודה היא
ועצם לא תשברו בו מבני
ליה, שאין שוברין בו עם כן יש בו מוח בין אין בו מוח.
וה"ק סבר לה כ"י דאמרי במעוד יום אין בו משום
שבתות עצם, הלכך כיון דאיפסל ליה למתבריה כמנוח יום ולאפוקיה למוחיה ולמכליה לזילא, לא אתי עשה דאיפסר

אחר טמא חזירו להנמותו עמו מהדרינן כגון לטמא אחד זשךר ואידי דכתיב יעשו כתיב אותו דאע"ג דכתיב זרישא יעשו אותו אי לא
כתביה זימנא אחרימי הוה אמינא אורחיה דקרא הוה: ס"ל על מצוה ומורוים וגו'. והדר כתיב כללא עליה לרביי דומיא דקדיה וכל מיילי
לא אמרינן דנירבי דא"כ כל הני פרטי למה לי ופרטא ממעט דכוותיה דמפרש לקמן דכללא דכל חוקת הפסח מהדרינן אכולהו פרטא
לרביי זכל פרטא דומיא דקדיה ולמעוטי מפרטי' נמי דומיא דקדיה ומחד פרטיה ממעטין זל יראה וזל ימנא לקמן זברייתא רמזי מרמז
דכוותיה זלי אש שהוא מ"ע ופרט נמי ממעט דכוותיה השבת שאור: ל"א מנין. שירצה הכלל וכן הפרט ימעט ל"א ת"ל לא ישארו
ממנו עד בקר זכתיב כללא לאהדורי עליה לרביי דכתיב לאו הנימק לעשה ולמעט זפרטיה לא יראה ולא ימנא דלאו שניתק לעשה
נינהו דמפרש זמסקנא: ואין לי אלא כו' ל"א גמורה מנין. שירצה [הכלל] ויעטע פרט ת"ל לא ישברו וכתב כללא לאהדורי עליה לרביי דכוותיה
זכללא ולמעוטי דכוותיה זפרטא דלקמן: זפרטיה מאי קא ממעט. דכל פרטא משמע מיעוטא דכוותיה דהכי משמע האי ולא מידי
אחריתא השבת שאור דהיא נמי כמנות עשה: ל"א דמותי לאו הנימק לעשה הוא דכתיב גזי ראשון [שמות יג] והנותר ממנו וגו': לא תוציא.
לאו הנימק לעשה הוא דכתיב [שם] זצית אחד יאכל לא תוציא וגו' ומשמע לא תוציא לאוכלו אלא זצית אחד יאכל זעמוד והחזר קאי אש
והוציא ולית ליה להאי תנא הא דתני זכידא זולין (לעיל פ"ה). האוכלו זה ה' זצ"ל דזבשר זשדה טרפה (שמות כג) אלא מותר להחזירו ולאכולו:
ולא יראה. ואם נראה שזשיתוהו לעולם הוה זעמוד והשבת כל ימות המועד: זכלליה דעלם לא ישברו זו. דמרבי לא תוציא גמורי:

אחר טמא חזירו להנמותו עמו מהדרינן כגון לטמא אחד זשךר ואידי דכתיב יעשו כתיב אותו דאע"ג דכתיב זרישא יעשו אותו אי לא
כתביה זימנא אחרימי הוה אמינא אורחיה דקרא הוה: ס"ל על מצוה ומורוים וגו'. והדר כתיב כללא עליה לרביי דומיא דקדיה וכל מיילי
לא אמרינן דנירבי דא"כ כל הני פרטי למה לי ופרטא ממעט דכוותיה דמפרש לקמן דכללא דכל חוקת הפסח מהדרינן אכולהו פרטא
לרביי זכל פרטא דומיא דקדיה ולמעוטי מפרטי' נמי דומיא דקדיה ומחד פרטיה ממעטין זל יראה וזל ימנא לקמן זברייתא רמזי מרמז
דכוותיה זלי אש שהוא מ"ע ופרט נמי ממעט דכוותיה השבת שאור: ל"א מנין. שירצה הכלל וכן הפרט ימעט ל"א ת"ל לא ישארו
ממנו עד בקר זכתיב כללא לאהדורי עליה לרביי דכתיב לאו הנימק לעשה ולמעט זפרטיה לא יראה ולא ימנא דלאו שניתק לעשה
נינהו דמפרש זמסקנא: ואין לי אלא כו' ל"א גמורה מנין. שירצה [הכלל] ויעטע פרט ת"ל לא ישברו וכתב כללא לאהדורי עליה לרביי דכוותיה
זכללא ולמעוטי דכוותיה זפרטא דלקמן: זפרטיה מאי קא ממעט. דכל פרטא משמע מיעוטא דכוותיה דהכי משמע האי ולא מידי
אחריתא השבת שאור דהיא נמי כמנות עשה: ל"א דמותי לאו הנימק לעשה הוא דכתיב גזי ראשון [שמות יג] והנותר ממנו וגו': לא תוציא.
לאו הנימק לעשה הוא דכתיב [שם] זצית אחד יאכל לא תוציא וגו' ומשמע לא תוציא לאוכלו אלא זצית אחד יאכל זעמוד והחזר קאי אש
והוציא ולית ליה להאי תנא הא דתני זכידא זולין (לעיל פ"ה). האוכלו זה ה' זצ"ל דזבשר זשדה טרפה (שמות כג) אלא מותר להחזירו ולאכולו:
ולא יראה. ואם נראה שזשיתוהו לעולם הוה זעמוד והשבת כל ימות המועד: זכלליה דעלם לא ישברו זו. דמרבי לא תוציא גמורי: